

قانون آیین دادرسی کیفری در نظم حقوقی کنونی

(قضائے، اصولی، تفسیری، تشریحی، انتقادی و تطبیقی)

با لحاظ آخرین تحولات علمی، قانونی و قضایی و دکترین حقوقی

چاپ دوم (ویراست اول) - با تجدیدنظر کلی - ۱۳۹۹

محرر صالح احمدی

وکیل دادگستری

فهرست مطالب

بخش اوله کلیات	۱۷
فصل اول- تعریف «آیین دادرسی کیفری» و اصول حاکم بر آن	۱۸
فصل دوم- دعوای غیوم و دعای خصوصی	۳۱
بخش دوم: کشف جرم و تعقیب مجرمین	۸۵
فصل اول- دادسرا و حدود صلاحیت آن	۸۶
فصل دوم- ضابطان دادگستری و تکالیف آنان	۹۴
فصل سوم- وظایف و اختیارات دادستان	۱۵۸
فصل چهارم- وظایف و اختیارات بازپرس	۲۲۲
مبحث اول- اختیارات بازپرس و حدود آن	۲۲۲
مبحث دوم- صلاحیت بازپرس	۲۷۴
فصل پنجم- معاینه محل، تحقیق محلی، بازرسی و کارشناسی	۲۸۵
فصل ششم- احضار و تحقیق از متهم، شهود و مطلعان	۳۸۰
مبحث اول- احضار، جلب و تحقیق از متهم	۳۸۰
مبحث دوم- احضار و تحقیق از شهود و مطلعان	۴۰۵
فصل هفتم- قرارهای تأمین و نظارت قضایی	۴۱۸
فصل هشتم- اقدامات بازپرس و دادستان پس از ختم تحقیقات	۵۱۸
فصل نهم- تحقیقات مقدماتی جرائم اطفال و نوجوانان	۵۴۳
فصل دهم- وظایف و اختیارات دادستان کل کشور	۵۴۷
بخش سوم: دادگاههای کیفری، رسیدگی و صدور رأی	۵۶۱

۵۶۲	فصل اول- تشکیلات و صلاحیت دادگاههای کیفری
۶۰۰	فصل دوم- رسیدگی به ادله اثبات
۶۱۱	فصل سوم- رسیدگی در دادگاههای کیفری
۶۱۱	مبحث اول- کیفیت شروع به رسیدگی
۶۵۰	مبحث دوم- ترتیب رسیدگی
۶۶۳	مبحث سوم- صدور رأی
۶۷۲	فصل چهارم- رسیدگی در دادگاه کیفری ۱
۶۷۲	مبحث اول- مقدمات رسیدگی
۶۸۵	مبحث دوم- ترتیب رسیدگی
۶۸۷	مبحث سوم- صدور رأی
۶۹۱	فصل پنجم- اعاده عیال و اخوایی
۶۹۴	فصل ششم- رسیدگی در دادگاه اطفال و نوجوانان
۶۹۴	مبحث اول- تشکیلات
۶۹۶	مبحث دوم- ترتیب رسیدگی
۷۰۰	فصل هفتم- احاله
۷۰۵	فصل هشتم- ردّ دادرس
۷۲۱	بخش چهارم: اعتراض به آراء
۷۲۲	فصل اول- کلیات
۷۵۸	فصل دوم- کیفیت رسیدگی دادگاه تجدیدنظر استان
۷۷۶	فصل سوم- کیفیت رسیدگی دیوان عالی کشور
۷۸۸	فصل چهارم- اعاده دادرسی
۸۱۷	بخش پنجم: اجرای احکام کیفری و اقدامات تأمینی و تربیتی
۸۱۸	فصل اول- کلیات
۸۴۸	فصل دوم- اجرای مجازات حبس
۸۵۸	فصل سوم- اجرای محکومیت‌های مالی
۸۶۷	فصل چهارم- اجرای سایر احکام کیفری
۸۷۰	فصل پنجم- اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط

قرار تعویق صدور حکم، نظام تیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی.....	۸۷۰
بخش ششم: هزینه دادرسی.....	۸۸۹
بخش هفتم: سایر مقررات.....	۸۹۷
بخش هشتم: آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح.....	۹۰۳
فصل اول - کلیات.....	۹۰۴
فصل دوم - شکایات دادسرا و دادگاه‌های نظامی.....	۹۰۷
فصل سوم - صلاحیت.....	۹۱۱
فصل چهارم - کتب جرم و تحقیقات مقدماتی.....	۹۱۴
مبحث اول - ضامان نظامی و تکالیف آنان.....	۹۱۴
مبحث دوم - کارشناسی.....	۹۲۳
مبحث سوم - احبار.....	۹۲۴
مبحث چهارم - قرار بازداشت.....	۹۲۷
مبحث پنجم - مرور زمان.....	۹۲۹
فصل پنجم - وکالت در دادسرا و دادگاه نظامی.....	۹۳۱
فصل ششم - ترتیب رسیدگی، صدور و ابلاغ رای.....	۹۳۳
فصل هفتم - تجدیدنظر و اعاده دادرسی.....	۹۳۵
فصل هشتم - اجرای احکام.....	۹۳۷
فصل نهم - زندان‌ها و بازداشتگاه‌های نظامی.....	۹۳۹
بخش نهم: دادرسی الکترونیکی.....	۹۴۱
بخش دهم: آیین دادرسی جرائم رایانه‌ای.....	۹۴۱
بخش یازدهم: آیین دادرسی جرائم اشخاص حقوقی.....	۹۴۲
بخش دوازدهم: سایر مقررات.....	۹۸۱
فهرست منابع و مآخذ.....	۹۸۵

بشر متمدن، از دیرباز، در پی آن بوده تا اگر تنازعی بین انسان‌ها صورت گیرد، بی آن که دیگران نیز از تدابیرهای ناشی از آن اختلاف، لطمه ببینند، برای برگزاری دادرسی در امور و دعای کناری، یک روش پسندیده و اسلوب را تدوین نموده و با استفاده از قوانین اجتماعی بر مبنای آن عمل شود. در این رابطه، جامعه ما نیز از این قاعده و رویکرد، مستثنی نبوده و سابق‌نبشتن و الواح تاریخی متعددی در دسترس باستان‌پژوهان قرار گرفته، که هر چند، با ارزش تاریخی برای درک آنها، وجود ندارد، اما لاقبل تا حدی در یافته‌ایم که بخشی از اسناد تاریخی مزبور، متضمن وجود قوانینی برای اعلام حقوق و چگونگی اجرای فرآیند دادرسی در سالیان گذشته کلمه است. در دوران معاصر نیز، از وقتی نهضت مشروطه و قانون‌گرایی در کشور ما به رسمیت شناخته شد، این رویکرد، آثار متعدده قابل توجه فرهنگی، اجتماعی و تاریخی خود را به صورت غیرمستقیم، بر زندگی مردم و حاکمان گذاشت و رسماً بنا بر این گذاشته شد ما نیز عدلیه (دادگستری) در معنای امروزی آن را داشته باشیم و امور و دعاوی اشخاص، با اراده قانونگذار و صرفاً از طریق مجاری رسمی و قانونی مورد بررسی و اتخاذ تصمیم قرار بگیرد.

یکی از موضوعات مهم حقوقی هر جامعه بشری، آیین دادرسی کیفری است. در مانحن‌فیه، آنچه پیش‌روی ماست، حدود ۱۹۵۰ شرح و اشاره بر مواظفات آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی مصوب ۱۳۹۳/۰۱/۰۱ و ۱۳۹۴/۰۳/۲۴ به روش «شرح ماده به ماده» به نحو دکترین محور و البته با نقل تمام آرای وحدت رویه، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های جدید است که به اندازه توان ناچیز مولف امیدوارم بتواند نقشی در رفع حاجات علمی، استدلالی خوانندگان ارجمند و همچنین زمینه‌سازی افزایش سطح روحیه انتقادی مخاطب ایفاء کند.

از همان چاپ اول این اثر، که در چاپ جدید، با بازنگری نسبتاً جامع علمی و ادبی مواجه گردیده، اهتمام بر این بود تا اصطلاحات و عباراتی که از منظر علم اصول فقه، علم منطق و اصول و قواعد مسلم حقوقی، قابل توجه و بر فرآیند تفسیر حقوقی اثر گذارند به ویژه برای داوطلبان آزمون‌های حقوقی، برجسته شود تا با سیر در مصادیق قانونی، به صورت علمی،

تفسیر مواد قانونی را رصد کنند. هر چند، این کار، خود، یک تحقیق بسیار دقیق را می‌طلبد، اما برای این منظور، اوقاتی را اختصاص دادیم تا اثر، از چند بُعد، عوائد مطالعاتی داشته باشد و بخشی از نیازهای خوانندگان را تأمین نموده باشد. البته ناگفته نپایست، ممکن است به دلیل حجم قابل توجه کتاب، برخی مسائل، از دید نگارنده مکث مانده باشد، اما اهم مسائل، برجسته شده‌اند و مسائل مرتبط با حقوق تطبیقی نیز، زیر آنها خط کشیدیم تا سس کوچکی از بستنکاری جویندگان این بخش از مطالعات حقوقی را به اندازه وسع ناچیزم ادا کرده باشم و به سبکی که با برادر ارجمندم جناب آقای سعید صالح احمدی در کتب شرح ماده ۱۰۰، ماده قوانین موضوعه، آن را بنا گذاشته‌ایم، همچنان پایبند باشیم.

در پایان، کیفیت و افزون خوانندگان گرامی را در توسعه فعالیت‌های علمی در جهت کمک به سس با طریق توسعه دانش و خرد را از خداوند قادر و متعال خواستارم. باشد که پروردگار یک از ما راضی باشند و به یاری ایشان، سهم کوچکی در تأمین و تضمین عدالت داشته باشیم.

محرر صالح احمدی

۱۳۹۹/۰۱/۲۱: روز دهم ماه عجب (عج)